

Άνθρωποι - Ζώα - Φύση

Από τον Ανθρωποκεντρισμό στον Οικοβιοκεντρισμό

Μια εκδήλωση για τα δικαιώματα της φύσης και της ζωής

Ο Thomas Howard Regan γεννήθηκε το 1938 στο Pittsburgh, στην Pennsylvania των ΗΠΑ. Σπούδασε φιλοσοφία στο Thiel College και ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές του σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Virginia. Το 1978 αναγορεύεται σε τακτικό καθηγητή Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνας, ενώ από το 1966 ως το 1999 υπηρέτησε ως πρόεδρος Φιλοσοφίας και Θρησκείας του ίδιου πανεπιστημίου.

Κατά την τριακονταετή του θητεία ως καθηγητού, ετιμήθη πολλάκις με βραβεία διδασκαλίας, εξέδωσε πολυάριθμα άρθρα και πάνω από είκοσι πραγματείες. Το βιβλίο του 'The Case for Animal Rights' θεωρήθηκε ήδη από την έκδοσή του, το 1983, ως σύγχρονο, κλασσικό έργο. Άλλα διάσημα έργα του που αφορούν στην Περιβαλλοντική ηθική είναι η συλλογή δοκιμίων πάνω στα δικαιώματα των ζώων και στην Περιβαλλοντική Ηθική που επιτιτλίζεται: *All That Dwell Therein*: (1982) και *Animal Sacrifices: Religious Perspectives on the Use of Animals in Science* (1986). Κάποια από τα κυριότερα έργα του από το χώρο της ηθικής ευρύτερα, αφορούν στο έργο του σημαντικού Άγγλου φιλοσόφου G. E. Moore, κι εστάθησαν αφορμή για την αναβίωση του ενδιαφέροντος γύρω από αυτόν. Το βασικότερο είναι το: *Bloomsbury's Prophet: G. E. Moore and the Development of His Moral Philosophy*, καθώς και: *Moore: The Early Essays* (1987) και *G. E. Moore: The Elements of Ethics* (1991). Είναι συνιδρυτής και πρώην πρόεδρος της κοινότητας 'Moore'.

Έχει παρουσιάσει εκατοντάδες διαλέξεις ανά τον κόσμο, ενώ έχει λάβει διεθνή βραβεία για τη γραφή του σεναρίου και τη σκηνοθεσία ταινιών σχετικών με οικολογικά ζητήματα (για παράδειγμα το 1986 η ταινία «Είμαστε όλοι Νώε» έλαβε το αργυρό μετάλλιο στο διεθνές Φεστιβάλ της Νέας Υόρκης, ενώ το 1988 η ταινία «Φωνές που έχω ακούσει» κέρδισε το χρυσό μετάλλιο στο διεθνές Φεστιβάλ του Houston.). Ο Regan έχει διατελέσει μέλος της εκδοτικής επιτροπής διεθνούς κύρους περιοδικών, όπως: *Ηθική*, (*Ethics*) *Το Αυστραλιανό Περιοδικό Επαγγελματικής και Εφηρμοσμένης Ηθικής*, (*The Australian Journal of Professional and Applied Ethics*) *Ηθική και Περιβάλλον* (*Ethics and the Environment*). Επίσης, είναι μέλος ενός πλήθους επισήμων κοινοτήτων, όπως η Φιλοσοφική Κοινότητα Βόρειας

24 Ιουνίου 2009, 17.00 - 21.00

Ελληνοαμερικανική Ένωση: Μασσαλίας 22, Αθήνα

Άνθρωποι - Ζώα - Φύση

Από τον Ανθρωποκεντρισμό στον Οικοβιοκεντρισμό

Μια εκδήλωση για τα δικαιώματα της φύσης και της ζωής

Καρολίνας, η Κοινότητα για τη μελέτη της Ηθικής και των Ζώων, για την Ηθική και τις Αξίες στην Επιστήμη και την Τεχνολογία, και η Αμερικανική Φιλοσοφική Επιτροπή για την Ιατρική Ηθική.

Στο βαθμό που η ηθική φιλοσοφία του Regan δύναται να συνοψισθεί σχηματικά, θα μπορούσε κανείς να απομονώσει τα ακόλουθα κεντρικά σημεία:

Η ηθική του σκέψη εκτυλίσσεται γύρω από την έννοια των δικαιωμάτων, καθώς, διεξερχόμενος ωφελμιστικές και συμβολαιοκεντρικές ηθικές θεωρίες, διαπιστώνει ότι οι θεωρίες δικαιωμάτων αφενός αποφεύγουν τα προβλήματα των ανταγωνιστικών θεωριών, αφετέρου παρέχουν πρόσφορο έδαφος για την πραγμάτευση του ηθικού μας χρέους απέναντι σε μη ανθρώπινα όντα. Εν αντιθέσει, λοιπόν, προς την καντιανή παράδοση, η εφαρμογή των ηθικών δικαιωμάτων δεν περιορίζονται στα έλλογα όντα, όπως είναι ο άνθρωπος, αφού, ούτως ή άλλως, θεωρούμε φορείς δικαιωμάτων τα βρέφη και τους διανοητικά ή και ψυχικά ασθενείς. Το κοινό γνώρισμα όλων των όντων που έχουν δικαιώματα είναι το γεγονός ότι καθένα είναι φορέας ζωής που έχει αξία για το ίδιο, διαθέτει πεποιθήσεις και επιθυμίες, οσοδήποτε στοιχειώδεις, επιδιώκει την εκπλήρωσή τους και μπορεί να βιώσει πόνο και χαρά. Εν συμπνοία, τώρα, με την καντιανή παράδοση, κάθε «υποκείμενο ζωής», όπως διατυπώνεται ο όρος από τον Regan, φέρει το κεφαλαιώδες δικαίωμα να μην αντιμετωπίζεται από άλλους ποτέ μόνον ως μέσον για την επίτευξη οιασδήποτε στόχων. Σύμφωνα με τον Regan, αυτό συνεπάγεται το χρέος να φερόμεθα με σεβασμό και να μην βλάπτουμε κανένα υποκείμενο ζωής, εκτός από τις περιπτώσεις που η προσβολή κάποιων δικαιωμάτων είναι αναπόφευκτη. Εν τοιαύτη περίπτωση, η επιλογή μας θα καθοριστεί με γνώμονα τις δύο βασικές πρακτικές αρχές που προτείνει ο Regan: η πρώτη αρχή ονομάζεται *minimize* (*minimize overriding someone's rights*) και προβλέπει ότι, σε περίπτωση που χρειάζεται αναπόδραστα να καταπατηθούν είτε τα δικαιώματα πολλών αθώων ανθρώπων, είτε αυτά λιγότερων, εξίσου αθώων ανθρώπων, και εφόσον κάθε ον χωριστά θα υποστεί ανάλογο πλήγμα, τότε θα πρέπει να επιλέξουμε την καταστρατήγηση των δικαιωμάτων των λίγων. Η δεύτερη αρχή ονομάζεται *worse-off* (επί τω χείρω) και προβλέπει ότι, σε περίπτωση που έχουμε να διαλέξουμε ανάμεσα σε μέτρια βλάβη πολλών και σοβαρή βλάβη λίγων, θα πρέπει να επιλέξουμε την πρώτη λύση. Ανάλογα ισχύουν και στην περίπτωση που διακυβεύονται δικαιώματα ζώων. Το ενδιαφέρον παρουσιάζεται όταν πρέπει να επιλέξουμε ανάμεσα στην καταστρατήγηση δικαιωμάτων ανθρώπων, έναντι δικαιωμάτων ζώων. Ο Regan διατείνεται ότι ο θάνατος ενός ανθρώπου είναι μείζονος σημασίας έναντι του θανάτου ενός ζώου, διότι ο πρώτος

24 Ιουνίου 2009, 17.00 - 21.00

Ελληνοαμερικανική Ένωση: Μασσαλίας 22, Αθήνα

Άνθρωποι - Ζώα - Φύση

Από τον Ανθρωποκεντρισμό στον Οικοβιοκεντρισμό

Μια εκδήλωση για τα δικαιώματα της φύσης και της ζωής

συνεπάγεται για το φορέα του απώλεια περισσότερων δυνατοτήτων από τις δυνατότητες που ενσκήπτουν για ένα ζώο, κατά τη διάρκεια του βίου του. Εν γένει, πάντως, καθώς τα ζώα είναι φορείς του ιδίου δικαιώματος σεβασμού της ζωής των από τους άλλους, είναι ηθικό χρέος μας να απαγορεύσουμε την εκτροφή ζώων που προορίζονται για τη διατροφή και την ένδυσή μας, το κυνήγι, τα πειράματα σε ζώα για ιατρικούς και, εν γένει επιστημονικούς σκοπούς.

Προφανώς ελλοχεύει δυσκολία στον υπολογισμό της συγκριτικής σοβαρότητας διαφορετικών ειδών βλάβης, πολλώ, δε, μάλλον, σε σύνθετες περιπτώσεις, όπως, για παράδειγμα, όταν τα δύο αντιπαραβαλλόμενα ενδεχόμενα περιλαμβάνουν Α βλάβη για Χ αριθμό ζώων έναντι Β βλάβης για Ψ αριθμό ανθρώπων. Αλλά και τηρουμένης σταθερής της μορφής της βλάβης, πόσες ζωές ζώων αντισταθμίζουν μιαν ανθρώπινη ζωή; Κι αν, μακροπρόθεσμα, η ανθρώπινη επιβίωση εξαρτάται από την ιατρική έρευνα και τον πειραματισμό σε ζώα; Ή μήπως αυτό συνιστά μιαν ατεκμηρίωτη φήμη και, στην πραγματικότητα, απέχει από την αλήθεια, οπότε πρόκειται για ψευδοπρόβλημα, δηλαδή ένα ζήτημα που δεν χρειάζεται να απασχολήσει τη φιλοσοφία; Όσον αφορά το λόγο, τώρα, για τον οποίον ο Regan διατείνεται ότι μια ανθρώπινη ζωή έχει μεγαλύτερη αξία από ό,τι ενός ζώου, τι ακριβώς μας εμποδίζει να επεκτείνουμε το συλλογισμό του και στα ανθρώπινα πράγματα, αναγνωρίζοντας ως ήσσονος αξίας τη ζωή ενός ανθρώπου με περιορισμένες δυνατότητες, πνευματικές, σωματικές, ψυχικές ή συγκυριακές, έναντι ενός προικισμένου από τη φύση και ευνοημένου από την τύχη; Μπορούμε δηλαδή, στα πλαίσια της θεωρίας του Regan να αποφύγουμε μια τελειοκρατική αντίληψη της δικαιοσύνης, ή πρέπει να οδηγηθούμε, προκειμένου να αποκλείσουμε αυτό το ενδεχόμενο, σε αξιωματικές παραδοχές σχετικά με την ισότητα σε αξία των ανθρωπίνων ζώων; Από την άλλη πλευρά, αυτές οι αδυναμίες αυστηρής αντιστοιχίσεως συγκεκριμένης αξίας ή απαξίας σε δεδομένη κατάσταση, ανάλογα τόσο με το είδος της βλάβης, όσο και με το πλήθος ή το είδος των πληγέντων ατόμων, ίσως να μην αποτελεί ειδικό πρόβλημα της προσεγγίσεως του Regan, παρά να συνιστά αναπόφευκτη πρόκληση για κάθε ηθική θεωρία που θέλει να πραγματευθεί σοβαρά και με συνέπεια τις αξιώσεις που προβάλλει ο σεβασμός της μη ανθρώπινης ζωής.

24 Ιουνίου 2009, 17.00 - 21.00

Ελληνοαμερικανική Ένωση: Μασσαλίας 22, Αθήνα

Άνθρωποι - Ζώα - Φύση

Από τον Ανθρωποκεντρισμό στον Οικοβιοκεντρισμό

Μια εκδήλωση για τα δικαιώματα της φύσης και της ζωής

Βιβλιογραφία:

- *Empty Cages: Facing the Challenge of Animal Rights*, published by Rowman and Littlefield, Lanham, Maryland, (2004).
- Tom Regan. "Die Tierrechtsdebatte". [Interdisziplinäre Arbeitsgemeinschaft Tierethik](#) (Hrsg.). [Tierrechte - Eine interdisziplinäre Herausforderung](#). Erlangen 2007.
- *The Case for Animal Rights*, University of California Press (1983, 1985, 2004)
- *All That Dwell Therein: Essays on Animal Rights and Environmental Ethics* (1982)
- *Animal Sacrifices: Religious Perspectives on the Use of Animals in Science* (1986)
- *Defending Animal Rights*, University of Illinois Press (2001).

Δρ. Έλενα Παπανικολάου, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας στο Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

24 Ιουνίου 2009, 17.00 - 21.00

Ελληνοαμερικανική Ένωση: Μασσαλίας 22, Αθήνα